

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΙΙ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 5 Νοεμβρίου 2015 με την ακόλουθη σύνθεση: Χρυσούλα Καραμαδούκη, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Τμήματος (εισηγήτρια), Κωνσταντίνος Εφεντάκης και Αργυρώ Μαυρομάτη, Σύμβουλοι, Βασιλική Πέππα και Ευαγγελία Πασπάτη, Πάρεδροι (με συμβουλευτική ψήφο).

Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας: Παραστάθηκε ο Αντεπίτροπος της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο Ιωάννης Κάρκαλης, που αναπληρώνει νόμιμα τον κωλύόμενο Γενικό Επίτροπο της Επικρατείας.

Γραμματέας: Γεώργιος Σαλαπάτας, υπάλληλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Για να δικάσει την από 20.5.2015 (με αριθμό βιβλ. δικογρ. ....) έφεση του ....., κατοίκου ..... (οδός .....), ο οποίος παραστάθηκε μετά του πληρεξούσιου δικηγόρου του Κώστα Τσουκαλά (Α.Μ. Δ.Σ.Α. 32832),

κατά του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά του Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους Κωνσταντίνου Παπαγεωργίου και

κατά α) της ..... πράξης της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Συντάξεων Υπαλλήλων Ο.Τ.Α., Ν.Π.Δ.Δ. και Ειδικών Κατηγοριών, Τμήμα Α΄, του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και β) κάθε άλλης συναφούς πράξης ή παράλειψης της Διοίκησης.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε, το Δικαστήριο άκουσε:

Τον πληρεξούσιο δικηγόρο του εκκαλούντος, ο οποίος ζήτησε την παραδοχή της έφεσης

Τον εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου, ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της έφεσης. Και

Τον Αντεπίτροπο της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο, ο οποίος πρότεινε την έκδοση προδικαστικής απόφασης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη.

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα,

Σκέφθηκε σύμφωνα με το νόμο και

Αποφάσισε τα εξής:

I. Με την κρινόμενη έφεση, όπως αυτή αναπτύσσεται στο από 5.11.2015 παραδεκτώς κατατεθέν (στις 10.11.2015) υπόμνημα, ο εκκαλών, πρώην υπάλληλος του Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών «Γ. Γεννηματάς», στρέφεται κατά της ..... πράξης της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Συντάξεων Υπαλλήλων Ο.Τ.Α., Ν.Π.Δ.Δ. και Ειδικών Κατηγοριών, Τμήμα Α΄, του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, με την οποία κανονίστηκε σε αυτόν σύνταξη πληρωτέα από 7.7.2017, ημερομηνία που συμπληρώνει το 52^ο έτος της ηλικίας του, κατά τις διατάξεις των άρθρων 56 παρ. 2 του π.δ. 169/2007 και 6 παρ. 2 εδ. β΄ περ. βΑ΄ του ν. 3865/2010, καθώς

και κατά κάθε άλλης συναφούς πράξης ή παράλειψης της Διοίκησης. Ζητεί δε την ακύρωση, άλλως τη μεταρρύθμιση της ..... πράξης, προκειμένου να του κανονισθεί μηνιαία σύνταξη πληρωτέα από 7.7.2015, ημερομηνία συμπλήρωσης του 50^{ου} έτους της ηλικίας του, αφού συνυπολογισθεί στη συνολική συντάξιμη υπηρεσία του αφενός μεν ο από έτη 2-1-16 χρόνος ασφάλισής του στο Ι.Κ.Α., αφετέρου δε ολόκληρος ο χρόνος της στρατιωτικής του θητείας, ισχυριζόμενος ότι έχοντας θεμελιώσει συνταξιοδοτικό δικαίωμα, με τη συμπλήρωση εικοσιπενταετούς συντάξιμης υπηρεσίας, μέχρι 31.12.2010 δικαιούται σύνταξης με τη συμπλήρωση του 50^{ου} έτους της ηλικίας του ως πατέρας ανήλικου τέκνου. Η κρινόμενη έφεση, κατά το μέρος που στρέφεται κατά «κάθε άλλης συναφούς πράξης ή παράλειψης της Διοίκησης», είναι παντελώς αόριστη και ανεπίδεκτη δικαστικής εκτίμησης και πρέπει για το λόγο αυτό να απορριφθεί ως απαράδεκτη (βλ. Π Τμ. Ελ. Συν. 3220, 3200, 2822, 2800/2009, 526/2011, 602/2013, 5000/2015). Κατά τα λοιπά, η υπό κρίση έφεση, για την οποία έχει καταβληθεί το νόμιμο παράβολο (βλ. ειδικό έντυπο γραμμάτιο του Δημοσίου 2959226 Σειράς Α'), έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα και νομότυπα και πρέπει, ως εκ τούτου, να γίνει τυπικά δεκτή και να εξεταστεί περαιτέρω κατά τη νομική και ουσιαστική βασιμότητά της.

II. Με το άρθρο 4 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος, που ορίζει ότι «οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου», καθιερώνεται όχι μόνο η ισότητα των Ελλήνων ενώπιον του νόμου, αλλά και η ίση μεταχείριση αυτών εκ μέρους του νομοθέτη. Έτσι δεσμεύεται ο κοινός νομοθέτης, ο οποίος, όταν ρυθμίζει ουσιωδώς όμοια πράγματα, σχέσεις ή καταστάσεις και κατηγορίες

προσώπων, υποχρεούται να μη μεταχειρίζεται τις περιπτώσεις αυτές κατά τρόπο ανόμοιο, εισάγοντας εξαιρέσεις και κάνοντας διακρίσεις, εκτός εάν η διαφορετική μεταχείρισή τους δεν είναι αυθαίρετη, αλλά επιβάλλεται από λόγους γενικότερου κοινωνικού ή δημόσιου συμφέροντος, η συνδρομή των οποίων υπόκειται, κατά το άρθρο 93 παρ. 4 του Συντάγματος, στον έλεγχο των δικαστηρίων. Περαιτέρω, με την παράγραφο 2 του άρθρου 4 του Συντάγματος, που ορίζει ότι «οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις» και η οποία αποτελεί ειδικότερη εκδήλωση της κατά την παρ. 1 του ίδιου άρθρου γενικής αρχής της ισότητας στον τομέα της κοινωνικής θέσης και της νομικής αντιμετώπισης των σχέσεων των δύο φύλων, αφενός μεν απαγορεύεται η δημιουργία άνισων καταστάσεων και η διαφοροποίηση του περιεχομένου των επί μέρους δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των πολιτών, τόσο μεταξύ τους, όσο και έναντι της πολιτείας, βάσει της διαφοράς του φύλου, αφετέρου δε επιβάλλεται η παροχή ίσων δυνατοτήτων και ευκαιριών και στα δύο φύλα για την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και την ελεύθερη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική, πολιτική και πολιτιστική ζωή του τόπου (άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος). Άλλωστε, κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 116 του ισχύοντος αναθεωρημένου Συντάγματος δεν αποτελεί διάκριση λόγω φύλου η λήψη θετικών μέτρων για την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, ενώ το Κράτος υποχρεούται να μεριμνά για την άρση των ανισοτήτων που υφίστανται στην πράξη, ιδίως σε βάρος των γυναικών. Από αυτά παρέπεται ότι κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η ευνοϊκότερη μεταχείριση της γυναίκας, εφόσον όμως τούτο επιβάλλεται από λόγους που ανάγονται είτε

στην ανάγκη μεγαλύτερης προστασίας της, ιδίως σε θέματα μητρότητας, γάμου και οικογένειας (άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος), είτε σε καθαρά βιολογικές διαφορές που επιβάλλουν τη λήψη ιδιαίτερων μέτρων ή τη διάφορη μεταχείριση ενόψει του αντικειμένου της ρυθμιζόμενης σχέσης, πάντοτε όμως εντός των ακραίων ορίων, πέρα από τα οποία η σχετική ρύθμιση αντίκειται στο κοινό περί δικαίου αίσθημα. Τέλος, εάν θεσπιστεί με νόμο δικαιολογημένη ειδική ρύθμιση για ορισμένη κατηγορία προσώπων και αποκλεισθεί από τη ρύθμιση αυτή, κατ' αδικαιολόγητη δυσμενή διάκριση, άλλη κατηγορία προσώπων, ως προς την οποία συντρέχει ο ίδιος λόγος που δικαιολογεί την ειδική αυτή μεταχείριση ή εάν δεν υφίστανται ουσιώδεις μεταξύ των δύο κατηγοριών διαφορές, που δικαιολογούν την ευμενή υπέρ της μίας εξ αυτών μεταχείριση, η διάταξη αυτή είναι κατά το μέρος που εισάγει τη δυσμενή αυτή διάκριση ανίσχυρη ως αντισυνταγματική. Προς αποκατάσταση δε της συνταγματικής αρχής της ισότητας πρέπει να εφαρμοσθεί και για εκείνους, εις βάρος των οποίων έγινε η δυσμενής διάκριση, η διάταξη που ισχύει για την κατηγορία υπέρ της οποίας θεσπίσθηκε η ειδική ρύθμιση (βλ. Ολομ. Ελ. Συν. 977/2000, 645/2005, 448α/2007, 44/2009, 3126/2009, 3434/2009). Η ομοιόμορφη δε μεταχείριση των δύο φύλων στο ειδικότερο ζήτημα των προϋποθέσεων (χρονικών και ηλικιακών) θεμελίωσης συνταξιοδοτικού δικαιώματος επιβάλλεται στον εθνικό νομοθέτη και από τις υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις του άρθρου 141 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό κάθε κράτος μέλος υποχρεούται να εξασφαλίζει την εφαρμογή της αρχής της ισότητας στις αμοιβές ανδρών και γυναικών για όμοια εργασία ή για εργασία ίσης αξίας,

εμπίπτει δε στο πεδίο εφαρμογής του και το συνταξιοδοτικό σύστημα που καθιερώνεται με τον Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων, δοθέντος ότι η σύνταξη που χορηγείται κατά τις διατάξεις του Κώδικα αυτού είναι «αμοιβή» κατά την έννοια του προαναφερόμενου άρθρου της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφού αυτή χορηγείται στον εργαζόμενο, πολιτικό ή στρατιωτικό υπάλληλο, λόγω της σχέσης εργασίας που τον συνδέει με τον εργοδότη του, ήτοι το Δημόσιο. Επομένως, κατά το άρθρο 141 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης απαγορεύεται κάθε διάκριση μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά στην αμοιβή τους, άρα και στη σύνταξή τους. Η απαγόρευση αυτή καταλαμβάνει και τον καθορισμό διαφορετικών προϋποθέσεων, ανάλογα με το φύλο, ως προς την ηλικία ή τον ελάχιστο απαιτούμενο χρόνο υπηρεσίας για τη χορήγηση συντάξεων σε δημοσίους πολιτικούς ή στρατιωτικούς υπαλλήλους που τελούν σε απολύτως όμοιες ή παρόμοιες καταστάσεις. Ωστόσο, κατά την παρ. 4 του ίδιου ως άνω άρθρου, η αρχή της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών στην εργασία και τις αμοιβές δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να διατηρήσουν ή να θεσπίσουν θετικά μέτρα για το φύλο που βρίσκεται σε λιγότερο ευνοϊκή κατάσταση, αρκεί αυτά να αποβλέπουν στο να το διευκολύνουν να συνεχίσει την επαγγελματική του δραστηριότητα ή στο να αντισταθμίσουν τα μειονεκτήματα που αντιμετωπίζει στην επαγγελματική του σταδιοδρομία, και όχι να το θέτουν σε ευνοϊκότερη θέση έναντι του άλλου φύλου με τη θέσπιση μειωμένων (χρονικών ή ηλικιακών) προϋποθέσεων για τη συνταξιοδότησή του. Τέλος, σε περίπτωση που η εθνική νομοθεσία και εν προκειμένω ο Κώδικας Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων μεταχειρίζεται δυσμενώς το ένα φύλο έναντι του

άλλου και για όσο χρονικό διάστημα διατηρείται η δυσμενής αυτή μεταχείριση, το άρθρο 141 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιβάλλει, προς αποκατάσταση της ίσης μεταχείρισης, την επέκταση και στην κατηγορία που βρίσκεται σε μειονεκτική θέση των πλεονεκτημάτων που απολαύει η άλλη κατηγορία (βλ. Δ.Ε.Ε. C-559/07, της 26ης Μαρτίου 2009, Επιτροπή Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά Ελληνικής Δημοκρατίας).

III. Ο Κώδικας Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (π.δ. 169/2007, Α' 210) ορίζει στο άρθρο 1 ότι «1. Ο τακτικός δημόσιος υπάλληλος που λαμβάνει κάθε μήνα μισθό από το Δημόσιο Ταμείο ή από άλλους ειδικούς πόρους δικαιούται σε ισόβια σύνταξη από το Δημόσιο Ταμείο: α) Αν απομακρυνθεί με οποιονδήποτε τρόπο από την υπηρεσία και έχει εικοσιπενταετή πλήρη πραγματική συντάξιμη υπηρεσία. ...». Περαιτέρω, στην παρ. 1 του άρθρου 56 του ίδιου ως άνω Κώδικα, όπως ίσχυε πριν από την αντικατάστασή της, από 1.1.2011, με το άρθρο 6 παρ. 2 β' του ν. 3865/2010 (Α' 120/21.7.2010), ορίζεται ότι «1. Για την καταβολή της σύνταξης των υπαλλήλων, που υπάγονται στην συνταξιοδοτική προστασία του Δημοσίου, θεσπίζεται ηλικία συνταξιοδότησης, η οποία ορίζεται ως εξής: α) Για όσους θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης μέχρι 31η Δεκεμβρίου 1997 ... β) Για όσους θεμελιώνουν δικαίωμα σύνταξης από 1ης Ιανουαρίου 1998 και μετά, καθώς και για όσους προσλήφθηκαν για πρώτη φορά στο Δημόσιο από 1ης Ιανουαρίου 1983 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1992, το πενήντα (50) έτος της ηλικίας συμπληρωμένο, για μητέρες που έχουν ανήλικα ή σωματικώς ή πνευματικώς ανίκανα παιδιά, κατά ποσοστό πενήντα τοις εκατό (50%) και άνω ή για γυναίκες με ανίκανο σύζυγο κατά ποσοστό εξήντα επτά τοις εκατό

(67%) και άνω, το πενήτηκοστό όγδοο (58ο) έτος συμπληρωμένο για τις λοιπές γυναίκες και το εξηκοστό (60ο) έτος της ηλικίας συμπληρωμένο προκειμένου για τους άνδρες. Το κατά το προηγούμενο εδάφιο πενήτηκοστό όγδοο (58ο) έτος ηλικίας των γυναικών και το εξηκοστό (60ο) έτος ηλικίας των ανδρών αυξάνεται από 1ης Ιανουαρίου 1998 και μετά κατά ένα εξάμηνο για κάθε ημερολογιακό έτος μέχρι τη συμπλήρωση του εξηκοστού (60ου) έτους για τις γυναίκες και του εξηκοστού πέμπτου (65ου) έτους για τους άνδρες, ο δε υπάλληλος θα ακολουθεί το όριο ηλικίας, που ισχύει κατά το χρόνο, που θεμελιώνει το δικαίωμα σύνταξης. ... 2. α. Η καταβολή της σύνταξης των πολιτικών υπαλλήλων της προηγούμενης παραγράφου, οι οποίοι αποχωρούν από την υπηρεσία λόγω παραίτησης ή για άλλους λόγους πριν από τη συμπλήρωση της ηλικίας συνταξιοδότησης, αναστέλλεται μέχρι τη συμπλήρωση της ηλικίας αυτής. Μετά τη λήξη της αναστολής αρχίζει η καταβολή της σύνταξης, αναπροσαρμοσμένης με όλες τις αυξήσεις που έχουν χορηγηθεί μέχρι την έναρξη της καταβολής της ...». Εξάλλου, η παρ. 11 του άρθρου 6 του ν. 3865/2010 προβλέπει ότι «Οι διατάξεις των παραγράφων 1 έως και 9 του άρθρου αυτού δεν έχουν εφαρμογή για όσα από τα πρόσωπα που αναφέρονται σε αυτές θα έχουν θεμελιώσει δικαίωμα σύνταξης μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2010, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου, όπως αυτές ισχύουν κατά την ημερομηνία δημοσίευσης του νόμου αυτού σε συνδυασμό με τις διατάξεις της παραγράφου 10. Για τα πρόσωπα αυτά εξακολουθούν να ισχύουν όσα προβλέπονται από τις αντικαθιστώμενες ή καταργούμενες διατάξεις, κατά περίπτωση, τόσο για τη θεμελίωση δικαιώματος σύνταξης όσο και για τα όρια ηλικίας

συνταξιοδότησης, καθώς και για τον τρόπο υπολογισμού της σύνταξης τους. ...». Από τις ανωτέρω διατάξεις προκύπτει, μεταξύ άλλων, ότι για τους άνδρες υπαλλήλους που θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα από 1 Ιανουαρίου 1998 και μετά, θεσπίζεται ως ηλικία συνταξιοδότησης το 60ο έτος της ηλικίας τους, αυξανόμενο από την ημερομηνία αυτή και μετά, κατά ένα εξάμηνο για κάθε ημερολογιακό έτος μέχρι τη συμπλήρωση του εξηκοστού πέμπτου έτους της ηλικίας τους. Αντίθετα, για τις γυναίκες υπαλλήλους ο συνταξιοδοτικός νομοθέτης επιφυλάσσει ευνοϊκότερη μεταχείριση και ειδικότερα για μεν τις μητέρες υπαλλήλους που έχουν ανήλικα ή ανίκανα τέκνα ή ανίκανο σύζυγο θεσπίζει ως όριο ηλικίας το 50ο έτος της ηλικίας τους, χωρίς οποιαδήποτε προσαύξηση, για δε τις λοιπές γυναίκες το 58ο έτος της ηλικίας τους, αυξανόμενο, κατά τα ανωτέρω οριζόμενα για τους άνδρες, μέχρι τη συμπλήρωση του 60ου έτους της ηλικίας τους. Η διαφορετική αυτή συνταξιοδοτική μεταχείριση μεταξύ ανδρών και γυναικών και μάλιστα τόσο αυτών που τελούν σε ειδικές συνθήκες (μητέρες με ανήλικα ή ανίκανα παιδιά ή γυναίκες με ανίκανο σύζυγο), όσο και των λοιπών που δεν τελούν σε τέτοιες συνθήκες συνιστά δυσμενή διάκριση των πρώτων έναντι των δεύτερων με μόνο κριτήριο το φύλο τους, που δεν δικαιολογείται από λόγους γενικότερου κοινωνικού ή δημοσίου συμφέροντος ή από λόγους που ανάγονται στην ανάγκη μεγαλύτερης προστασίας των γυναικών σε θέματα μητρότητας, γάμου και οικογένειας ή σε καθαρά βιολογικές διαφορές που επιβάλλουν τη λήψη ιδιαίτερων μέτρων υπέρ αυτών. Και τούτο διότι κατά το μέρος που με τις συνταξιοδοτικές αυτές ρυθμίσεις σκοπείται η προστασία της οικογένειας και των παιδιών δεν επιτρέπεται η διαφορετική μεταχείριση των δύο φύλων,

δοθέντος ότι και οι δύο γονείς έχουν τις ίδιες υποχρεώσεις και τα ίδια βάρη στο πλαίσιο της ανατροφής των τέκνων τους, αλλά και της λειτουργίας και της ενότητας της οικογένειας. Η θέσπιση, άλλωστε, διαφορετικής ηλικίας συνταξιοδότησης με βάση το φύλο ούτε από καθαρά βιολογικές διαφορές μεταξύ τους δικαιολογείται, αφού δεν συναρτάται με διαφορετικό προσδόκιμο ζωής, ούτε θετικό μέτρο συνιστά για την προώθηση της ισότητας μεταξύ των δύο φύλων και την άρση τυχόν υφιστάμενων ανισοτήτων σε βάρος των γυναικών, αφού με τον τρόπο αυτό δεν διευκολύνονται οι γυναίκες στη συνέχιση της επαγγελματικής τους δραστηριότητας, ούτε αποκαθίστανται τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν αυτές στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία, αλλά απλώς τίθενται σε ευνοϊκότερη θέση έναντι του άλλου φύλου με το να μπορούν να συνταξιοδοτηθούν σε μικρότερη ηλικία σε σχέση με τους άνδρες. Επομένως, οι ως άνω συνταξιοδοτικές διατάξεις, με τις οποίες θεσπίζεται μικρότερο όριο ηλικίας για τη συνταξιοδότηση των γυναικών, αντίκεινται στη συνταγματική αρχή της ισότητας και πρέπει, προς αποκατάσταση της ίσης μεταχείρισης των δύο φύλων, να τύχουν εφαρμογής και στους άνδρες υπαλλήλους (βλ. Ολομ. Ελ. Συν. 3434/2009, 44/2009). Οι ίδιες διατάξεις είναι όμως αντίθετες και στο άρθρο 141 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με συνέπεια να πρέπει, για λόγους τήρησης των επιταγών του άρθρου αυτού για την ίση μεταχείριση των δύο φύλων για όσο χρονικό διάστημα διατηρείται σε ισχύ η δυσμενής αυτή διάκριση σε βάρος των ανδρών, ως δικαιολογούμενη κατά την αντίληψη του εθνικού νομοθέτη από κοινωνικούς λόγους, να επεκταθούν και στους άνδρες υπαλλήλους οι

ευνοϊκότερες ρυθμίσεις που ισχύουν για τις γυναίκες (βλ. Π Τμ. Ελ. Συν. 2033/2009, 827/2010, 2828/2011, 4993, 2040/2013, 3744/2014).

IV. Περαιτέρω, ο ν. 2084/1992 ορίζει στο άρθρο 4, υπό τον τίτλο «Συντάξιμη υπηρεσία πολιτικών υπαλλήλων», ότι «1. ... 2. Συντάξιμη λογίζεται και κάθε υπηρεσία, που έχει παρασχεθεί στο Δημόσιο, στους ο.τ.α. και τα άλλα ν.π.δ.δ. με οποιαδήποτε σχέση, ... , με την προϋπόθεση καταβολής της προβλεπόμενης από το άρθρο 17 εισφοράς. 3. ... 4. ...», στο άρθρο 17 παρ. 2, όπως οι διατάξεις του πρώτου εδαφίου της παραγράφου αυτής αντικαταστάθηκαν, από τότε που ίσχυσαν, με τις διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 2 του ν. 2320/1995 (Α' 133), ότι «Για την αναγνώριση των υπηρεσιών της παρ. 2 του άρθρου 4, καθώς και για κάθε άλλη συντάξιμη υπηρεσία για την οποία δεν έχουν καταβληθεί εισφορές στο Δημόσιο ή σε άλλον ασφαλιστικό οργανισμό κύριας ασφάλισης, καταβάλλεται από τον ενδιαφερόμενο η ασφαλιστική εισφορά που προβλέπεται από την παρ. 1 του άρθρου αυτού, υπολογίζεται δε στο σύνολο των πάσης φύσεως τακτικών αποδοχών που λαμβάνει, κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης για αναγνώριση. Η αναγνώριση γίνεται με πράξη της αρμόδιας διεύθυνσης συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους .... », στο άρθρο 17 παρ. 3, όπως το πρώτο εδάφιο της παραγράφου αυτής αντικαταστάθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 21 του ν. 3408/2005 (Α' 272), ότι «Αν για κάποια από τις υπηρεσίες της προηγούμενης παραγράφου έχουν καταβληθεί ασφαλιστικές εισφορές σε άλλο ασφαλιστικό οργανισμό κύριας ασφάλισης, εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του ν.δ. 4202/1961 (ΦΕΚ 175 Α'), όπως αντικαταστάθηκαν, τροποποιήθηκαν και συμπληρώθηκαν με τις διατάξεις των

άρθρων 10 και 11 του ν. 1405/1983 (ΦΕΚ 180 Α'), 4 του ν. 1539/1985 (ΦΕΚ 64 Α'), 15 του ν. 1902/1990 (ΦΕΚ 138 Α'), 18 παρ. 3 του ν. 2079/1992 (ΦΕΚ 142 Α') και 69 του παρόντος. Το ίδιο ισχύει και για όσους μετακινούνται από τον ιδιωτικό τομέα στο Δημόσιο και αντίστροφα μη εφαρμοζομένων των διατάξεων των άρθρων 1 έως 6 του ν. 1405/1983. ...», στο άρθρο 18 παρ. 5 ότι «Οι διατάξεις των προηγούμενων άρθρων εφαρμόζονται ανάλογα και για τους υπαλλήλους των ο.τ.α. και των άλλων ν.π.δ.δ., που διέπονται από ίδιο με τους δημοσίους υπαλλήλους συνταξιοδοτικό καθεστώς, είτε οι συντάξεις τους βαρύνουν το Δημόσιο είτε άλλους φορείς» και τέλος στο άρθρο 20 παρ. 4 εδάφιο τελευταίο, όπως αυτό αντικαταστάθηκε από τότε που ίσχυσε με την παρ. 7 του άρθρου 5 του ν. 2320/1995 και έχει ανάλογη εφαρμογή και στους υπαλλήλους ή συνταξιούχους των ο.τ.α. και των άλλων ν.π.δ.δ. (βλ. παρ. 10 του άρθρου 20), ότι «Οι διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 17 έχουν εφαρμογή για όσους προσλήφθηκαν για πρώτη φορά στο Δημόσιο από 1ης Ιανουαρίου 1983 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1992, ...». Από το συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων προκύπτει ότι οι τακτικοί υπάλληλοι του Δημοσίου και των ο.τ.α., καθώς και των άλλων ν.π.δ.δ. που διέπονται από το ίδιο με τους δημοσίους υπαλλήλους συνταξιοδοτικό καθεστώς, οι οποίοι διορίστηκαν ως τακτικοί υπάλληλοι από 1.1.1983 έως 31.12.1992, δικαιούνται σύνταξης, εφόσον συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις, συνυπολογίζοντας στη συντάξιμη υπηρεσία τους, ως τακτικών υπαλλήλων, την υπηρεσία τους στις πιο πάνω υπηρεσίες (Δημόσιο, ο.τ.α. και λοιπά ν.π.δ.δ.) με οποιαδήποτε σχέση, καθώς και την υπηρεσία τους στον ιδιωτικό τομέα, για την οποία έχουν καταβληθεί ασφαλιστικές εισφορές σε άλλο ασφαλιστικό οργανισμό κύριας ασφάλισης,

με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του ν.δ. 4202/1961 περί διαδοχικής ασφάλισης, μη εφαρμοζομένων των διατάξεων των άρθρων 1 έως 6 του ν. 1405/1983 (Ολομ. Ελ. Συν. 917/2012, ΙΙ Τμ. Ελ. Συν. 98/2001, 1272/2004, 1752/2004, 1908/2007, 2710/2013, 4350/2013, 5000/2015, 5314/2015). Εξάλλου, το άρθρο 12 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα (π.δ. 169/2007) ορίζει στην παρ. 1 ότι «Συντάξιμη λογίζεται και προσμετράται στις υπηρεσίες του προηγούμενου άρθρου: ... στ) Η υπηρεσία στο Στρατό Ξηράς ή της Θάλασσας ή της Χωροφυλακής ή της Αεροπορίας, ...» και στην παρ. 9 ότι «Όλες οι συντάξιμες υπηρεσίες που αναφέρονται στις προηγούμενες παραγράφους λογίζονται σαν πραγματικές με την έννοια της παρ. 1 του άρθρου 11 του Κώδικα αυτού». Από τις τελευταίες αυτές διατάξεις προκύπτει ότι για τον υπολογισμό της συνολικής συντάξιμης υπηρεσίας προσμετρούνται και οι απαριθμούμενες στο άρθρο 12 παρ. 1 και 2 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα υπηρεσίες και προϋπηρεσίες, μεταξύ των οποίων, κατά την παρ. 1 περ. στ' του άρθρου αυτού, και ο χρόνος της στρατιωτικής θητείας, υπό τον όρο καταβολής της οριζόμενης στα άρθρα 17 και 20 του ν. 2084/1992 συνταξιοδοτικής εισφοράς, αφού οι υπηρεσίες αυτές, σύμφωνα με την παρ. 9 του ίδιου ως άνω άρθρου, «λογίζονται σαν πραγματικές υπηρεσίες με την έννοια της παρ. 1 του άρθρου 11 του Κώδικα αυτού», με τους όρους και περιορισμούς βέβαια στην προσμέτρηση που διαλαμβάνονται στο άρθρο 13 του Συνταξιοδοτικού Κώδικα (βλ. ΙΙ Τμ. Ελ. Συν. 51/2006, 1518/2009, 827/2010, 4753/2013).

V. Στο άρθρο 49 του π.δ. 1225/1981 ορίζεται ότι «1. Διά της εφέσεως η υπόθεσις μεταβιβάζεται εις το αρμόδιον Τμήμα του Ελεγκτικού Συνεδρίου ως

προς μεν το νόμω βάσιμον της πράξεως ή αποφάσεως κατά το σύνολον, ως προς δε το ουσία βάσιμον της πράξεως ή αποφάσεως κατά τα διά της εφέσεως και των προσθέτων λόγων καθοριζόμενα όρια. 2. Το δικαστήριο την νομικώς πλημμελή πράξιν ακυροί, εν όλω ή εν μέρει, ή μεταρρυθμίζει αναλόγως, επιφυλασσομένης της διατάξεως της επομένης παραγράφου. Την ουσιαστικώς εσφαλμένην πράξιν ακυροί ή μεταρρυθμίζει εντός των εν τη εφέσει ορίων, κρίνον περαιτέρω επί της ουσίας της υποθέσεως 3. Διά της αποφάσεως αυτού το δικαστήριο δεν δύναται να καταστήσει χείρονα την θέσιν του εκκαλούντος. 4. ...». Κατά την έννοια των τελευταίων αυτών διατάξεων όταν προσβάλλεται με έφεση ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου παράλειψη των αρμοδίων συνταξιοδοτικών οργάνων της διοίκησης να ενεργήσουν νομίμως προς κανονισμό συντάξεως, το Δικαστήριο, δεχόμενο την έφεση, ακυρώνει την προσβαλλόμενη παράλειψη και αναπέμπει την υπόθεση στην αρμόδια διεύθυνση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, προκειμένου αυτή να προβεί στις νόμιμες ενέργειες, σύμφωνα με όσα κρίθηκαν με τη σχετική απόφαση. Ειδικότερα, αν για τον κανονισμό ή την αύξηση ήδη κανονισθείσας σύνταξης απαιτείται η συνδρομή και άλλων προϋποθέσεων, οι οποίες δεν εξετάσθηκαν από τη διοίκηση, τότε το Δικαστήριο οφείλει να ακυρώσει την προσβαλλόμενη πράξη και να αναπέμψει την υπόθεση στη διοίκηση για να εξετάσει σε πρώτο βαθμό τη συνδρομή ή μη και των μη εξετασθεισών προϋποθέσεων κανονισμού ή αύξησης της σύνταξης. Σε αντίθετη περίπτωση, το Δικαστήριο θα υποκαθιστούσε τη διοίκηση στο έργο της (Ολομ. Ελ. Συν. 116 – 119/2001, 1444/2001).

VI. Στην υπό κρίση υπόθεση από το σύνολο των στοιχείων του φακέλου προκύπτουν τα ακόλουθα: Ο εκκαλών, πρώην υπάλληλος του Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών «Γ. Γεννηματάς», ο οποίος γεννήθηκε στις 7.7.1965, αποχώρησε από την υπηρεσία, στις 28.7.2014, κατόπιν παραίτησης. Με την ..... πράξη της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Συντάξεων Υπαλλήλων Ο.Τ.Α., Ν.Π.Δ.Δ. και Ειδικών Κατηγοριών, Τμήμα Α', του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους κανονίστηκε σε αυτόν σύνταξη, με βάση την από έτη 27-7-1 συνολική συντάξιμη υπηρεσία του, στην οποία προσμετρήθηκε και τμήμα της υπηρεσίας του στις τάξεις του Στρατού (από 3.12.1984 έως 26.11.1985), ήτοι χρονικό διάστημα 11 μηνών και 24 ημερών (βλ. και την ..... πράξη της ίδιας ως άνω Διεύθυνσης, με την οποία αναγνωρίστηκε ο διάρκειας 11 μηνών και 24 ημερών χρόνος ως συντάξιμος και ορίστηκε το σε βάρος του ποσό της εισφοράς, κατ' εφαρμογή των άρθρων 4, 17 και 20 του ν. 2084/1992). Με την ίδια ως άνω πράξη η σύνταξη, που του κανονίστηκε, ορίστηκε πληρωτέα από 7.7.2017, ημερομηνία που συμπληρώνει το 52^ο έτος της ηλικίας του, κατά τις διατάξεις των άρθρων 56 παρ. 2 του π.δ. 169/2007 και 6 παρ. 2 εδ. β' περ. β' του ν. 3865/2010. Ήδη ο εκκαλών με την κρινόμενη έφεση, κατά το μέρος που παραδεκτώς εισάγεται (βλ. σκέψη Ι), στρέφεται κατά της προαναφερόμενης ..... πράξης και ζητεί την ακύρωση, άλλως τη μεταρρύθμισή της, προκειμένου να του κανονισθεί μηνιαία σύνταξη πληρωτέα από 7.7.2015, ημερομηνία συμπλήρωσης του 50^{ου} έτους της ηλικίας του, αφού συνυπολογισθεί στη συνολική συντάξιμη υπηρεσία του αφενός μεν ο από έτη 2-1-16 χρόνος ασφάλισής του στο Ι.Κ.Α., αφετέρου δε ολόκληρος ο χρόνος της στρατιωτικής του θητείας (από

3.12.1984 έως 11.10.1986), ισχυριζόμενος ότι, έχοντας θεμελιώσει συνταξιοδοτικό δικαίωμα, με τη συμπλήρωση εικοσιπενταετούς συντάξιμης υπηρεσίας, μέχρι 31.12.2010, δικαιούται σύνταξη με τη συμπλήρωση του 50^{ου} έτους της ηλικίας του ως πατέρας ανήλικου τέκνου. Κατόπιν αυτών και σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά στις προηγούμενες σκέψεις της παρούσας, εφόσον ο εκκαλών, ο οποίος διορίστηκε στις 22.12.1987 και έχει ανήλικο τέκνο (με ημερομηνία γέννησης: 25.7.2001), συμπληρώνει μέχρι 31.12.2010 εικοσιπενταετή συντάξιμη υπηρεσία με τον συνυπολογισμό ως συντάξιμου τόσο του χρόνου ασφάλισής του στο Ι.Κ.Α. κατά τις διατάξεις περί διαδοχικής ασφάλισης, όσο και ολόκληρου του χρόνου της στρατιωτικής του θητείας (από 3.12.1984 έως 11.10.1986, ήτοι ένα έτος δέκα μήνες και επτά ημέρες) με την καταβολή των αναλογουσών εισφορών κατά τις διατάξεις των άρθρων 17 και 20 του ν. 2084/1992, θεμελιώνει συνταξιοδοτικό δικαίωμα μέχρι την ημερομηνία αυτή (31.12.2010) και δικαιούται, συνακόλουθα, σύνταξη με τη συμπλήρωση του 50^{ου} έτους της ηλικίας του, ήτοι από 7.7.2015, κατ' εφαρμογή του άρθρου 56 παρ. 1 β' του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, όπως αυτό ίσχυε πριν αντικατασταθεί από 1.1.2011 με το άρθρο 6 παρ. 2 β' του ν. 3865/2010 (βλ. και παρ. 11 του άρθρου 6 του ν. 3865/2010). Και τούτο, διότι το άρθρο 56 παρ. 1 περ. β' του Συνταξιοδοτικού Κώδικα, το οποίο θεσπίζει το 50^ο έτος ως όριο ηλικίας για τη συνταξιοδότηση των γυναικών δημοσίων υπαλλήλων, που είναι μητέρες με ανήλικα τέκνα, πρέπει για λόγους αποκατάστασης της ίσης μεταχείρισης των δύο φύλων να τύχει εφαρμογής, όπως έγινε δεκτό στην υπό στοιχείο III σκέψη, και στους άνδρες υπαλλήλους που τελούν στην ίδια κατάσταση, που έχουν δηλαδή ανήλικο τέκνο, εφόσον

θεμελιώνουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα μέχρι 31.12.2010. Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, η προσβαλλόμενη πράξη πρέπει, κατά παραδοχή της ένδικης έφεσης, να ακυρωθεί και να παραπεμφθεί η υπόθεση, κατά τα αναφερόμενα στην υπό στοιχείο V σκέψη, στην αρμόδια Διεύθυνση Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Συντάξεων Μελών Α.Ε.Ι. και Ε.Π. των Τ.Ε.Ι., Υπαλλήλων Ο.Τ.Α., Ν.Π.Δ.Δ. και Ειδικών Κατηγοριών, Τμήμα Α', του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (βλ. σχετ. άρθρο 5 του ν. 4002/2011, Α' 180, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 5 παρ. 1α του ν. 4151/2013, Α' 103, και υ.α. 2/80030/0004/5.12.2012, Β' 3271), προκειμένου να εξετάσει το αίτημα του εκκαλούντος για συνυπολογισμό στη συνολική συντάξιμη υπηρεσία του αφενός του χρόνου ασφάλισής του στο Ι.Κ.Α. κατά τις διατάξεις περί διαδοχικής ασφάλισης και αφετέρου ολόκληρου του χρόνου της στρατιωτικής του θητείας με την καταβολή των αναλογουσών εισφορών κατά τα άρθρα 17 και 20 του ν. 2084/1992 και να του κανονίσει, εφόσον συμπληρώνει αυτός μέχρι 31.12.2010 εικοσιπενταετή συνολική συντάξιμη υπηρεσία και θεμελιώνει, ως εκ τούτου, συνταξιοδοτικό δικαίωμα μέχρι την ημερομηνία αυτή, σύνταξη πληρωτέα από 7.7.2015, ήτοι με τη συμπλήρωση του 50^{ου} έτους της ηλικίας του. Μετά δε την παραδοχή της έφεσης, πρέπει να επιστραφεί στον εκκαλούντα το παράβολο που κατέθεσε για την άσκηση αυτής (άρθρο 73 παρ. 4 του Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 4129/2013, Α' 52/28.2.2013), ενώ το Δικαστήριο κρίνει, κατ' εκτίμηση των περιστάσεων της συγκεκριμένης υπόθεσης, ότι δεν πρέπει να επιβληθεί δικαστική δαπάνη σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου (άρθρο 275 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας,

που κυρώθηκε με το ν. 2717/1999, σε συνδυασμό με το άρθρο 123 του π.δ. 1225/1981, όπως αντικαταστάθηκε από 4.7.2006 με το άρθρο 12 παρ. 2 του ν. 3472/2006).

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την έφεση.

Ακυρώνει την ..... πράξη της Διεύθυνσης Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Συντάξεων Υπαλλήλων Ο.Τ.Α., Ν.Π.Δ.Δ. και Ειδικών Κατηγοριών, Τμήμα Α΄, του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους.

Παραπέμπει την υπόθεση στη Διεύθυνση Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Συντάξεων Μελών Α.Ε.Ι. και Ε.Π. των Τ.Ε.Ι., Υπαλλήλων Ο.Τ.Α., Ν.Π.Δ.Δ. και Ειδικών Κατηγοριών, Τμήμα Α΄, του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, προκειμένου να εξετάσει το αίτημα του εκκαλούντος για συνυπολογισμό στη συνολική συντάξιμη υπηρεσία του αφενός του χρόνου ασφάλισής του στο Ι.Κ.Α. κατά τις διατάξεις περί διαδοχικής ασφάλισης και αφετέρου ολόκληρου του χρόνου της στρατιωτικής του θητείας με την καταβολή των αναλογουσών εισφορών κατά τα άρθρα 17 και 20 του ν. 2084/1992 και να του κανονίσει, εφόσον συμπληρώνει αυτός μέχρι 31.12.2010 εικοσιπενταετή συνολική συντάξιμη υπηρεσία και θεμελιώνει, ως εκ τούτου, συνταξιοδοτικό δικαίωμα μέχρι την ημερομηνία αυτή, σύνταξη πληρωτέα από 7.7.2015, ήτοι με τη συμπλήρωση του 50^{ου} έτους της ηλικίας του.

Διατάσσει την επιστροφή του κατατεθέντος παραβόλου στον εκκαλούντα. Και

Απορρίπτει το αίτημα του εκκαλούντος για καταδίκη του Ελληνικού Δημοσίου στη δικαστική του δαπάνη.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα στις 31 Μαρτίου 2016.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΑΙ ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ

ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΚΑΡΑΜΑΔΟΥΚΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΜΑΡΙΑ ΔΑΝΙΗΛ

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριο του
Δικαστηρίου στις 7 Απριλίου 2016.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΚΑΡΑΜΑΔΟΥΚΗ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΜΑΡΙΑ ΔΑΝΙΗΛ